

**«ФОРМУВАННЯ
ГРОМАДЯНСЬКОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ
УЧНІВ НА УРОКАХ
ІНФОРМАТИКИ».**

Вступ

«Патріотизм – серцевина людини, основа її активної позиції»

В.О. Сухомлинський.

Люблять батьківщину не за те, що вона велика, а за те, що своя.

Сенека.

Виховати справжнього патріота України, незалежну і гармонійну особистість – найважливіше завдання, яке постало перед нами, освітянами. Людина народжується, вчиться ходити, говорити, пізнає світ. Поступово кожна людина вчиться ідентифікувати себе з українським народом, чесно і віддано служити суспільству, дотримуватись його законів, працювати на її благо, захищати її інтереси та цілісність, володіти її мовою, знати її історію.

Все це – Любов до Батьківщини. І цій Любові треба вчитись. Патріотизм не притаманний новонародженій людині, він не

спадковий, а сформований. Ось чому громадянське виховання стає пріоритетним серед виховних задач сучасної української освіти.

Провідна педагогічна ідея досвіду:

Навчання інформатики спрямовано на діяльність особистості в інформаційному суспільстві, на використання знань інформаційних технологій в повсякденному житті.

Науково – теоретична база досвіду:

Теоретико-методологічні та правові засади громадянського виховання молоді містяться у документах:

- ✍ Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходи щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та Методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах. Наказ МОНУ від 16.06.2015 №641
- ✍ Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти "Нова українська школа" на період до 2029 року . Розпорядження № 988-р від 14.12.2016
- ✍ Конституція України,
- ✍ Закони України «Про громадянство України»
- ✍ Закони України „Про загальну середню освіту”,
- ✍ Закони України „Про дошкільну освіту”,
- ✍ Указ Президента України „Про Національну доктрину розвитку освіти”
- ✍ Принципи формування особистості – патріота в творах українських та європейських педагогів, психологів, істориків.

Стисла анотація досвіду:

У умовах становлення демократичної української держави, створення інформаційного суспільства основними завданнями, встановленими перед освітою, є виховання гармонійної, незалежної, інформаційно культурної особистості, патріота своєї держави, яка «... є :

- цілісна всебічно розвиненою особистістю, здатною до критичного мислення;
- патріотом з активною позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами, здатний приймати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини;
- новатором, здатним змінювати навколишній світ, розвивати економіку за принципами сталого розвитку, конкурувати на ринку праці, навчатися впродовж життя.»¹

Результативність впровадження досвіду

Об'єктом дослідження є учні, які в майбутньому стануть Громадянами України, гідними захищати її права, демократію, цілісність, свободи.

Предмет дослідження: – методи та форми роботи з формування національно-патріотичного виховання особистості під час викладання інформатики.

Мета роботи: визначити шляхи впровадження громадянського виховання у навчально-виховний процес на прикладі вивчення інформатики засобами сучасних освітніх технологій, які сприяють формуванню в учнів поваги й любові до своєї Батьківщини.

Ключові слова: громадянська освіта, громадянська компетентність, інформаційна компетентність.

Завдання:

розкрити зміст, методи і форми громадянського виховання на уроках інформатики.

Сучасні учні, як показало анкетування, щодня витрачають час на використання комунікаційних засобів, необхідно використати зацікавленість учнів для реалізації навчальної мети з формування громадянської компетентності.

Практичне значення роботи:

використання даних матеріалів на уроках інформатики; виховних годинах і методичних засіданнях вчителів природничо – математичного циклу.

Апробація основних результатів роботи з теми «**Формування громадянської компетентності учнів на уроках інформатики**» була опрацьована на засіданні районного МО вчителів інформатики, на уроках вчителями шкільного МО вчителів природничо-математичного циклу та технологій, представлена на конкурс «Вчитель року-2017»

¹ [Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти "Нова українська школа" на період до 2029 року . Розпорядження № 988-р від 14.12.2016](#)

Інноваційність досвіду: організація навчального процесу, створення бази даних практичних завдань для формування громадянської компетентності учнів та розвитку національної самосвідомості, патріотизму

Структура

розроблені теоретична та практична частини; плани-конспекти уроків, виховні заходи. Робота складається зі вступу, двох розділів, додатків та списку використаних джерел.

Актуальність

Актуальність даної теми зумовлена історичними обставинами. Після отримання Україною незалежності, необхідно розбудувати нову суверенно – демократичну державу, забезпечити її економічний розвиток на фундаменті духовно вихованого, патріотичного підростаючого покоління, який спроможний забезпечити цілісність народу України, його національне відродження, об'єднання різних етносів і регіонів країни, щоб гідно представляти нашу країну у світі. Тільки вільна людина у громадському суспільстві прагне здібна до свідомої і творчої діяльності, самовідповідальності, самореалізації, стає творцем своєї долі; засуджує приниження, не мириться з поневоленням, прагне свободи; у ній поєднуються високі моральні чесноти, патріотизм, професійна компетентність, почуття обов'язку й відповідальності перед суспільством, Батьківщиною, державою. Крім того, питання громадянського виховання зумовлено європейською інтеграцією, що впливає на освітній простір України, роблячи його частиною Європейського освітнього процесу, і зумовлює розробляти та впроваджувати власну стратегію громадянського виховання.

Вивчаючи та осмислюючи досвід європейських держав, зокрема, Великобританії, в якій патріотизм розглядається як засіб виховання законослухняного громадянина, в нашій країні виховання громадянськості розглядається з точки зору демократичності суспільства, тобто виховання громадянина, здатного жити в правовій державі.

І тому перед сучасною освітою України поставлено задачі: виховання громадянина, розвиток демократичної громадськості підростаючого покоління, які регламентовані «Законом про освіту», «Законом про загальну середню освіту», які розкривають зміст громадянської освіти. «Інтеграційні процеси, що відбуваються в Україні, європоцентричність, пробудження громадянської і громадської ініціативи, виникнення різних громадських рухів, розповсюдження волонтерської діяльності, які накладаються на технологічну і комунікативну глобалізацію, міграційні зміни всередині суспільства, ідентифікаційні і реідентифікаційні процеси в особистісному розвитку кожного українця, відбуваються на тлі сплеску інтересу і прояву патріотичних почуттів і нових ставлень до історії, культури, релігії, традицій і звичаїв українського народу.»². Ось чому саме зараз особливо гостро стає питання формування патріотизму як фундаментальної якості особистості. В основу системи національно-патріотичного виховання покладено ідею розвитку української державності як консолідуючого чинника розвитку українського суспільства та української політичної нації. Важливу роль у просвітницькій діяльності посідає відновлення історичної пам'яті про тривалі державницькі традиції України.

Однією з задач, які завжди стояли перед освітою, була і є задача виховання

² [Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходи щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та Методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах. Наказ МОНУ від 16.06.2015 №641](#)

особистості. Великі українські педагоги А. Макаренко та В. Сухомлинський сформулювали ідеї, які відповідають сьогоденню. Вони говорили, що треба виховувати у кожної особистості прагнення самореалізовуватись, власними силами розбудувати особисте щастя. Для цього необхідно «озброїти молоду людину провідними життєвими компетенціями та соціально значущими якостями». Кожна особистість - джерело можливостей. А вчитель – необхідний каталізатор процесу формування особистості.

А. Макаренко вважав громадянське виховання основою формування особистості, якій притаманні: уміння професійно працювати, бути політично й економічно освіченим, володіти високою загальною культурою, уміння працювати в колективі, бути дисциплінованим тощо. Громадянськість, доводив видатний український педагог, проявляється також в усвідомленні потреби професійного і соціального самовизначення з урахуванням реальних обставин, особистих нахилів і потреб держави.

При формуванні інформаційної компетентності на уроках інформатики я використовую елементи краєзнавства, засновані на сприйнятті навколишнього світу, розвитку та зміцненню у дітей почуття любові до рідного краю; мовленнєвих навичок. Включення краєзнавчого матеріалу у зміст навчання дає можливість не тільки формувати громадянську компетентність, а й підвищити інтерес до вивчення інформатики як предмету.

Краєзнавчий матеріал на уроці може використовуватись для:

формування ключових компетентностей, зв'язку навчання з життям

розвитку самостійності учнів і підвищення їх активності

закріплення та поглиблення вивченого матеріалу

перевірки міцності та усвідомленості знань та вмінь учнів

актуалізації знань учнів, збудження інтересу учнів до нової теми

ілюстрації та конкретизації основного програмового матеріалу

Історія

Виховання громадянина, формування особистості – одне з найважливіших питань, яке завжди стояло перед педагогами різних поколінь.

Довідки про розвиток, уклад первісного суспільства не дозволяють уточнити ідеал первісної людини і тільки з появою, становленням держави можна говорити про ідеального члена конкретного суспільства. Педагог і історик Модзалевський Л.М. стверджував, що у риболовецьких, мисливських, народах кочівників через обмеження процесів мислення вершиною виховання дівчат було формування в них покірності, а у хлопців – вміння добувати їжу, самостійність. З переходом до осілого способу життя, починає формуватися соціально - політичний аспект життя, з'являється потреба створення інститута виховання, заснованого принципах моралі конкретного суспільства. Історики свідчать, що в часи розквіту Київської Русі (VIII-IX вв.) рівень громадянськості серед населення був найвищим. Про це свідчать стародавні культурні пам'ятки, літературні твори, археологічні знахідки. Наприклад, Іларіон вважав ідеї патріотизму, національної свідомості, вільнолюбства, мужності, поважливого ставлення до людей за «важливіші з усіх благ християнських». А Володимир Мономах проголосив ідеї гуманізму, патріотизму, служіння рідній землі: «У нікчемному сьому житті научися, віруючий чоловіче, діяти благочестиво, научися, за євангельським словом, «очима управляти», язик здержувати, ум смиряти, тіло упокорювати, гнів подавляти, помисел чистий мати, спонукаючи себе на добрі діла господа ради; тебе позбавляють — не мсти, ненавидять — люби, гонять — терпи, хулять — благай, умертви гріх», «Визволить зобидженого, захистить сироту, вступи́тесь за вдовицю»³.

У XIII-XV ст. рівень громадянськості знизився через історичні обставини: розпад Київської Русі на дрібні князівства. Але вже у XVI- XVIII ст. знову відбуваються зміни у навчанні: виникають братства, в школах яких велика роль відводиться вихованню почуття патріотизму, національної свідомості, поваги до рідної мови, до традиційних духовних цінностей свого народу. Особливу роль в формуванні

³ Поучення. Літопис руський. Володимир Мономах.

патріота відводиться козацькому вихованню (XV- XVI ст), яке виникло через протест проти гноблення українського народу, кріпацтво.

В XIX ст. поступово з'являється національна інтелігенція, яка стає осередком відновлення та збереження української мови, української культури. М. Пирогов говорив: «Свідомий громадянин є насамперед морально вихованою людиною: сумлінною, відвертою, справедливою, доброю, з самоусвідомленням необхідності дисципліни». Питанню виховання громадянина, патріота приділяли увагу: Галущинський М., Сухомлинський В., Ушинський К., Русова М., Біланюк П.Б., Макаренко А., Драгоманов М., Житецький П., Костомаров М., Коцюбинський М., Куліш П., Лисенко М. та інші українські педагоги, мистецтвознавці, філософи, культурні діячі. Макаренко А. вважав виховання громадянина основою формування особистості, сформулював основні риси громадянина: уміння кваліфіковано працювати, бути політично і економічно освіченим, володіти високою загальною культурою, умінням працювати в колективі, бути дисциплінованим тощо. Громадянськість, стверджував педагог, проявляється також в усвідомленні необхідності професійного і соціального самовизначення з урахуванням реальних обставин, особистих нахилів і потреб держави. В. Сухомлинський говорив: „Виховання громадянської гідності особистості - одна з найтонших сфер впливу на духовний світ людини... Громадянські почуття - це найвищі й найбагатіші рухи душі, вони звеличують людину, утверджують у ній суспільну свідомість, честь, гордість” («Народження громадянина»).

Український педагог, психолог, історик філософії Григорій Ващенко, вивчивши історичний досвід української педагогіки створив ідеальний образ українця, який заснований на головних принципах: української духовності та християнської моралі. Фундаментом християнської моралі є виховання загальнолюдських цінностей, основою родини та здорового суспільства; основою української духовності – традиції українського народу, його історичного набуття.⁴

У XX-XXI століттях відбувається героїчна боротьба українського народу за незалежність, право самостійно визначати шлях розвитку. Це: рух ОУН, УПА, дисидентський, Помаранчева революція, Революція Гідності.

Ми не маємо права допустити переривання державної традиції, заглушити їх іншими європейськими державами.

Після здобуття Україною незалежності починається новий етап розвитку українського суспільства, змінюються пріоритетні освітні задачі. Серед виховних задач сьогодні найактуальнішими є патріотичне, громадянське виховання як фундаментальні, основні, що відповідають як сучасним викликам та вимогам, є базисом для формування свідомості нинішніх і майбутніх поколінь, які розглядатимуть країну (лат. patria) як запоруку розвитку особистості, що спирається на ідеї демократії, гуманізму, толерантності, соціального добробуту, свободи, відповідальності, здорового способу життя, готовності до особистісних та зовнішніх державних і світових змін. Українці мають привчитись до думки, що вони є громадянами України – європейської держави, навчитись ідентифікувати себе з європейцями, навчитись інтеграційним законам, комунікативній глобалізації.

І тому саме сьогодні необхідно реформувати освіту в Україні, змінити пріоритети виховання та забезпечення отримання необхідного комплексу знань, притаманного людині, що проживає в європейській демократичній державі.

Завдання, поставлене державою перед освітянами України - розвиток і соціалізація особистості.

⁴ Ващенко Григорій. Виховний ідеал

Школа має таку модель випусника⁵:

патріот України, який знає її історію

компетентний мовець, що вільно спілкується державною мовою

носій української культури, який поважає культуру інших народів

володіє також рідною (у разі відмінності) й однією чи кількома іноземними мовами

має бажання і здатність до самоосвіти

виявляє активність і відповідальність у громадському й особистому житті

здатний до підприємливості й ініціативності

має уявлення про світобудову

бережно ставиться до природи

безпечно й доцільно використовує досягнення науки і техніки

дотримується здорового способу життя

⁵ Навчальна програма з інформатики для 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів (які вивчали інформатику у 2-4 класах), наказ МОН від 07.06. 2017 року № 804)

Враховуючи це при викладанні інформатики виділяються 10 життєвих компетенцій:

Поняття «компетентність», «компетенція» органічно увійшло в сучасну педагогіку.

Компетенція – це знання, уміння, досвід, теоретико – прикладна підготовленість до використання знань; це коло питань, в яких обізнана людина.

Компетентність і компетенція - поняття взаємообумовлені. Як правило - підвищення компетентності веде до розширення сфери компетенції, і навпаки, розширення сфери компетенції спричиняється необхідність у підвищення рівня компетентності.

Компетентність – організований набір знань, умінь, навичок і ставлень людини, що дають їй змогу ефективно здійснювати діяльність або виконувати певні функції, забезпечують розв’язання проблем і досягнення певних стандартів у професійній діяльності.

«**Громадянська компетентність** - здатність людини активно, відповідально та ефективно реалізовувати права та обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства.»⁶

Громадянську компетентність в її трьох компонентах: *ціннісному, процесуальному, діяльнісному*, необхідно формувати на уроках інформатики, яку прийнято вважати технічною дисципліною, предметом, який допомагає опанувати інші дисципліни.

Ціннісний компонент формується, за висновками О. Пометун, через зміст освіти шляхом відбору й структурування навчального матеріалу даної предметної галузі, забезпечує умови формування демократичних цінностей, орієнтацій, сприйняття ідеалів демократії, вироблення ставлень і мотивів діяльності.

Діяльнісний компонент реалізується через формування мотивованої активності особистості:

- ✍ суспільну активність (самовдосконалення, участь в суспільних організаціях, заходах, тощо);
- ✍ участь у соціальному проектуванні;
- ✍ розробці та участі соціальних проектів;
- ✍ дослідження соціальних проблем.

Процесуальний компонент передбачає залучення особистості до активної навчальної діяльності, розумової активності.

Отже, з пасивного приймача комплексу знань учень перетворюється на активний суб'єкт освітньої діяльності

Розкриваючи зміст формування громадянської компетентності при викладанні інформатики можна визначити психолого-педагогічні наскрізні лінії:

⁶ КМ України, Постанова КМ "Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти" від 20.04.2011 N 462

Громадянська компетентність є інтегрованою характеристикою особистості, яка включає й певний рівень психологічної готовності до активного суспільного життя – громадянськість.

В педагогіці визначаються такі дидактичні концепції, методи і форми навчання та виховання:

концепції навчання	засновник	підстава класифікації	Форма організації навчання	Форма організації діяльності
<i>Традиційне</i>	Я. А. Коменський	пасивне, формування дій, рецептурне	групова, парна	лекція,
<i>Діяльнісне</i>	П.Я. Гальперін, Н. Ф. Талізін, І. І. Ільєсов	пасивне, рецептурне	групова, парна	метод проектів,
<i>Програмоване</i>	Б. Ф. Скіннер	пасивне, , рецептурне, формування дій	індивідуальна	метод проектів
<i>Тренінгове</i>	Р. Елліс	активне, , творче, формування дій	групова	робота в парах, рольова гра,
<i>Проблемне</i>	О. Амонашвілі	активне, розкриття здібностей, творче	групова, колективна	займи позицію, мозковий штурм,
<i>Інтерактивне</i>	Ганс Фріц	активне, творче	індивідуальна, групова	мікрофон, мозковий штурм, займи позицію, навчаючи-вчуся, робота в парах, ток-шоу, рольова гра, ажурна пилка, коло ідей, акваріум

Для формування громадянської компетентності на уроках інформатики я використовую:

❖ **Концепції навчання:** *інтерактивну та програмовану.*

❖ **Технології реалізації досвіду:**

- Технологія формування творчої особистості;
- Проектна технологія

❖ **Засоби навчання:** навчальні, інформаційно - пошукові, демонстраційні, тренувальні (презентації, публікації, медіауроки, інтерактивні вправи, віртуальні екскурсії)

❖ **Форми навчання:**

- Групові (“Займи позицію”, “Мозковий штурм”, “Коло ідей”)
- Індивідуальні (“Так-ні”, “Закінчіть речення”, “Мікрофон”)

❖ **Методи навчання:**

- Інформаційні (лекція з елементами бесіди, демонстрація, педагогічне оповідання)
- Пошукові (ситуація, проблемне питання),
- Операційні (алгоритм),
- Метод самостійного навчання (аналіз, слухання)

Обґрунтування досвіду

Постановка завдань формування громадянської компетентності учнів мають бути сформульовані на кожному уроці, крім суто навчальних. Ефективний розвиток діяльнісно-процесуального компонента громадянської компетентності передбачає залучення учня до активної навчальної діяльності, що супроводжується внутрішньою розумовою активністю. Паралельно з освоєнням діяльності учень формує свою систему цінностей, підтримувану соціумом. З пасивного споживача знань учень повинен стати активним суб'єктом освітньої діяльності, що забезпечує послідовну та ефективну реалізацію компетентісного підходу. Одним із сучасних шляхів організації активної пізнавальної діяльності учнів є інноваційні технології навчання, які дають можливість, реалізуючи компетентісний підхід через активну різноманітну діяльність учнів у проблемних ситуаціях, формувати активні громадянські уміння і навички. У такому випадку результат навчання полягає вже не в передачі учням інформації змісту, а в формуванні готовності діяти в житті з позицій правосвідомості та громадянської відповідальності.

Прагнучі якомога глибше, змістовніше сформувати громадянську компетентність я використовую інтерактивні методи навчання, які передбачають групову та індивідуальну роботу: *мікрофон, мозковий штурм, навчаючи-вчуся, робота в парах, ажурна пилка, коло ідей, акваріум.*

"Мікрофон" надає можливість кожному сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку.

Правила проведення такі:

- говорити має тільки той чи та, у кого "символічний" мікрофон,"
- відповіді не коментуються і не оцінюються;
- коли хтось висловлюється, інші не можуть говорити або викрикувати з місця.

"Мозковий штурм" — це ефективний метод колективного обговорення, пошук рішень, що спонукає учасників проявляти свою уяву та творчість, який досягається шляхом вільного вираження думок усіх учасників та учасниць і допомагає знаходити кілька рішень по конкретній темі.

"Ажурна пилка" дозволяє учням працювати разом, щоб вивчити значну кількість інформації за короткий проміжок часу, а також заохочує їх допомагати один одному вчитися навчаючи.

Створення виховних ситуацій передбачає розвиток у дітей комунікативних навичок, уміння слухати іншого, висловлювати власну думку. Оскільки під час проведення уроків учні не мають змоги виконувати реальні громадянські дії і вчинки, то ступінь сформованості громадянської компетентності може виявитися у творчій діяльності. Адже саме у такій діяльності найповніше і найяскравіше розкривається власне бачення навколишнього світу і всього, що в ньому відбувається, формується світогляд особистості, особистісні якості майбутнього громадянина. Тому велику увагу я приділяю саме організації творчої діяльності учнів.

Ефективним засобом впливу на формування громадськості особистості є пошукова народознавча діяльність. Школярі повинні вивчати історію свого міста, вулиці, історичні пам'ятки, знати традиції, звичаї, пісні, легенди, прислів'я та інші види усної народної творчості.

Ще одним важливим аспектом громадянського виховання є формування комунікативної культури міжетнічного спілкування. В умовах громадянського виховання необхідно виховувати в учнів такі риси, як партнерство, толерантність, взаємодія і взаємодопомога. Повинно бути сформоване поняття, що всі народи рівні і обов'язково необхідно знаходити спільну мову з представниками інших національностей.

Готуючись до кожного уроку, я визначаю: який елемент громадянської компетентності буду використовувати на уроці, які практичні завдання мають виконати учні, які методи слід використати для досягнення найвищого результату.

Елементи краєзнавчого матеріалу, які я використовую, які сприяють формуванню громадянської - це:

Цей розподіл та визначення елементів для формування громадянської компетенції та компетентності я змогла класифікувати після вивчення навчальних програм з інформатики 2-11 класів. Потім – ознайомилась з основами формування громадянського виховання за творами український та світовідомих педагогів, мислителів, вчених. І почала готувати матеріали, створювати базу наочності, відеоматеріалів, інтерактивних вправ. Завдання для практичних робіт я готувала таким чином, щоб їх можна було використовувати на етапах мотивації або актуалізації знань на уроках класів нижчого рівня. При цьому, не забуваю вказувати джерело інформації, тим самим привчаю до цього учнів, формуючи правовий аспект громадянського виховання. Особливості створення бази даних: вона не статична, потребує постійного перегляду та оновлення., краєзнавчі відомості, що опрацьовуються - не уривчасті й розрізнені, а впорядковані, мають логічно побудовану систему. Тому, вже на другому році роботи над цією темою, я структурувала матеріал за розділами програми таким чином, щоб всі практичні вправи мали краєзнавчий зміст певної теми.

Задачі, які я вирішую на уроках інформатики формування громадянської компетентності учнів:

- ✍ Підвищення рівня мотивації учнів;
- ✍ Використання суб'єктивного досвіду набутого учнями;
- ✍ Ефективне та творче застосування набутих знань та досвіду на практиці;
- ✍ Формування у учнів навичок отримувати, осмислювати та використовувати інформацію з різних джерел;
- ✍ Здійснення організаційної чіткості та оптимізації кожного уроку;
- ✍ Підвищення рівня самоосвітньої та творчої активності учнів;
- ✍ Наявність контролю, самоконтролю та взаємоконтролю за процесом навчання;
- ✍ Формування моральних цінностей особистості;
- ✍ Розвиток соціальних та комунікативних здібностей учнів;
- ✍ Створення ситуації успіху.

Прищеплюючи учням інтерес до вивчення інформатики, одночасно формую в кожного окремо, громадянську компетентність. При виконанні поставлених перед ними завдань, учні дискутують, перевіряють гіпотези, виступають як дослідники, творці.

«Текстовий процесор». Формуванню громадянської компетентності сприяє тематичний підбір текстів для опрацювання. Текстова інформація стосується Запорізької області, міста Запоріжжя та нашого навчального закладу. При редагуванні та форматуванні тексту учні аналізують матеріал відповідно до завдань та мимоволі дізнаються про факти з історії рідного краю, літературні твори українських письменників та поетів, зокрема, запорізьких літераторів. При підведенні підсумків уроку обговорюємо не тільки виконане завдання, а й інформацію про рідний край, яку учні отримали в процесі виконання практичних вправ.

Приклад 1: Практична робота №2 –5 клас, тема: «Основні об'єкти текстового документа»

Хід роботи

Завдання №1 -2 бали

Будь-яким відомим вам способом об'єднайте окремі фрази у вірш Ліни Костенко «Усе моє, все зветься Україна»

	зразок
<p><u>Усе моє, все зветься Україна</u></p> <p>[2] <u>Спинюсь, не тямлю, що воно за диво,</u> [3] <u>Оці степи, це небо, ці ліси.</u></p> <p>[8] <u>Що хоч спинись і з Богом говори ...</u> [6] <u>Усе моє, все зветься Україна.</u></p> <p>[4] <u>Усе так гарно, чисто, незрадливо.</u> [1] <u>... Буває часом спігну від краси.</u></p> <p>[7] <u>Така краса, висока і нетлінна,</u> [5] <u>Усе як є – дорога, явори.</u></p>	<p>Усе моє, все зветься Україна.</p> <p>... Буває, часом спігну від краси. Спинюсь, не тямлю, що воно за диво, оці степи, це небо, ці ліси, усе так гарно, чисто, незрадливо, усе як є — дорога, явори, усе моє, все зветься Україна. Така краса, висока і нетлінна, що хоч спинись і з Богом говори...</p>

Приклад 2: Практична робота №2 –10 клас, тема: «Використання стилів і шаблонів документів». Завдання за зразком файлу «Запорізька Січ»

Приклад 3: Практична робота №3 –10 клас, тема: «Програми створення змісту документа. Настроювання параметрів сторінок. Створення колонтитулів». Файл вхідний «Рослини Червоної книги України»

геометричних фігур». Учні створюють українські орнаменти.

«Комп'ютерна графіка».

6,9 клас: зображення з національним колоритом: «Український вінок», «Карпатський пейзаж», «Капітошка», «Закат на Дніпрі» та ін.

Galanthus

Коли настає зима. Ще лежить сніг, часом завіхольють хуртовина, морози, та все частіше й частіше настають відлиги. Вдень все е пригріває сонечко. Настає час, коли в лютому — березні б'ється перші ніжні, пониклі, наче вигочені з найтоншої порцеляни, ні квіти підсніжника. Підсніжники починають свій розвиток ще під першими зацвітають на таловинах. Вони всім своїм еством іють, що надходить радісна пора пробудження природи від сну.

Масове цвітіння підсніжника — воістину захоплююче видовище. Здається, ґрунт у весняному лісі прикритий якоюсь тонкою мереживною білою скатертиною, зіткану з безлічі дзвоникоподібних сніжно-білих квіточок. Коли розкривається бутон підсніжника, спочатку розходяться три довгі зовнішні пелюстки, потім відкриваються три коротші - внутрішні пелюстки. і квітки, як у маленькому дзвониківі, заховано шість тичинок і

«Графіка».

4 клас: творча робота зі створення колажів за темами: «Пори року в моєму місті», «Вулиці нашого міста», «Місто Олександрівськ», «Видатні люди Запоріжжя».

3 клас: тема «Створення зображень з

- Світло-коричнева - символ землі-годувальниці
- Жовта - символ сонця
- Світло-зелена - символ краси і молодості
- Голуба - символ неба і води
- Жовтогаряча - символ хліба
- Фіолетова - символ мудрості
- Малинова - щирості й душевності
- Рожева – достатку

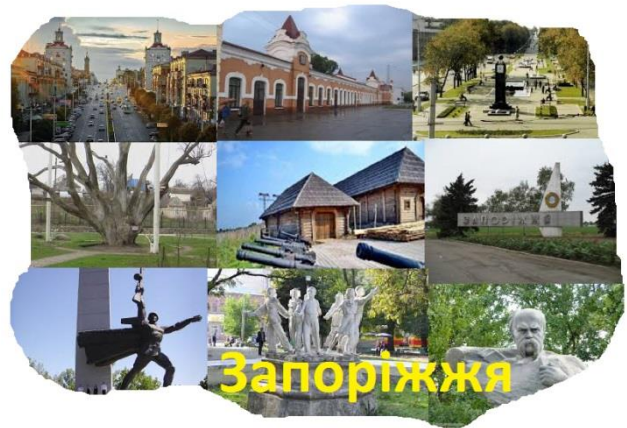
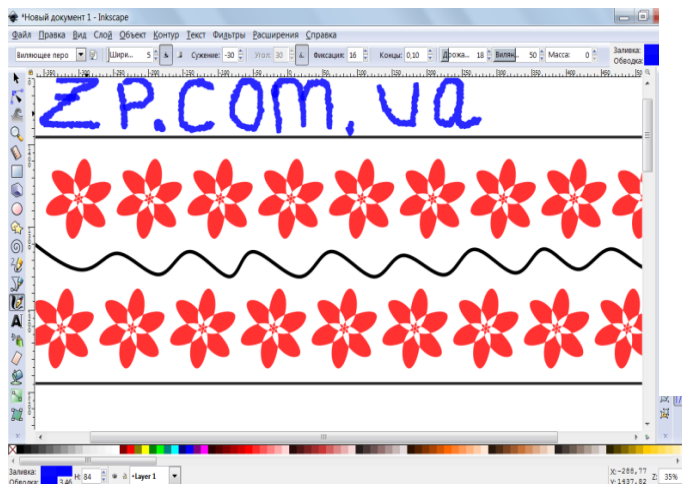
Релаксація

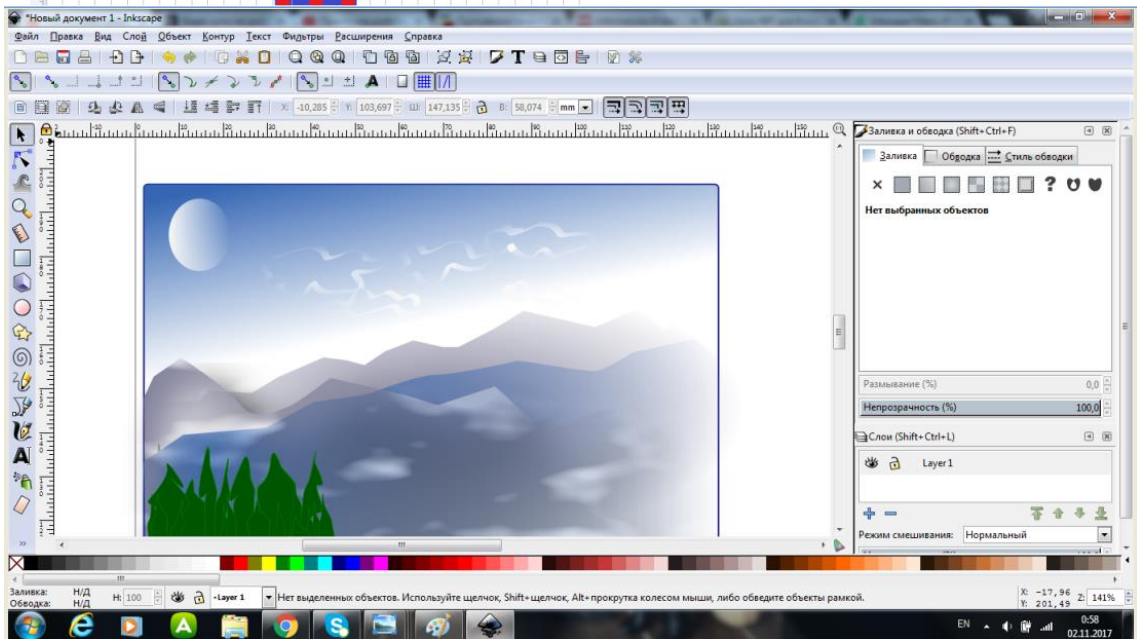
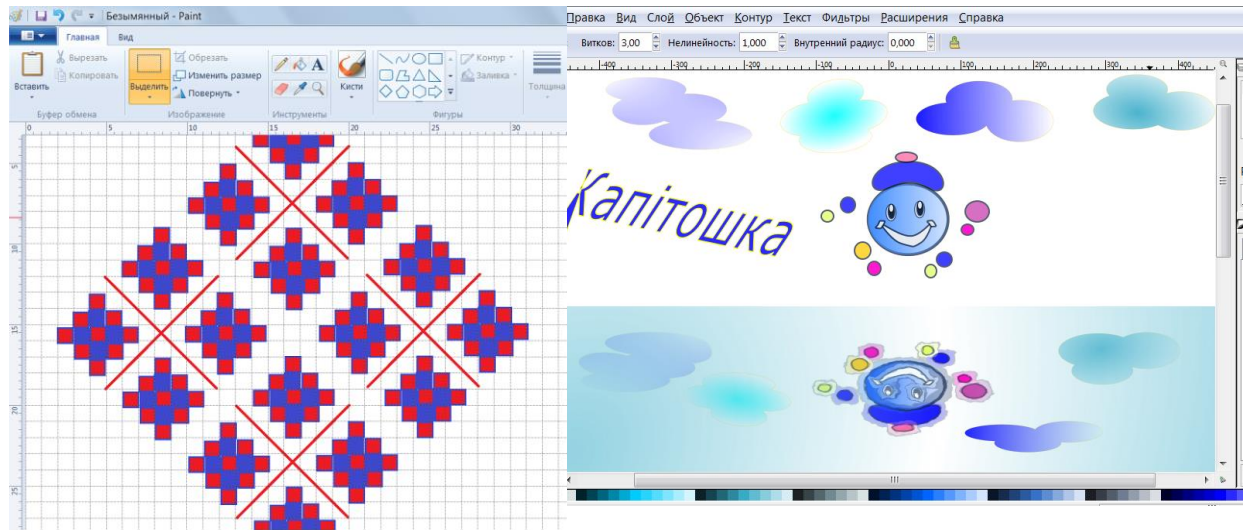
Вправа для профілактики короткозорості та порушення зору

VI. Підбиття підсумків уроку

1. Відповіді на усні питання - 2бали
2. Створення 1 квітки- 1 бал
3. Копія квітки, перефарбування, створення віночку з 7 квіток різного кольору – 3 бали
4. Створення стрічок - 3 бали
5. Збереження у власну папку під іменем «Вінок» - 1 бал
6. Збереження у власну папку під іменем «Вінок», формат *.png - 1бал

Відеофрагмент «Український танок» <https://www.youtube.com/watch?v=dNXS0McIQ4>

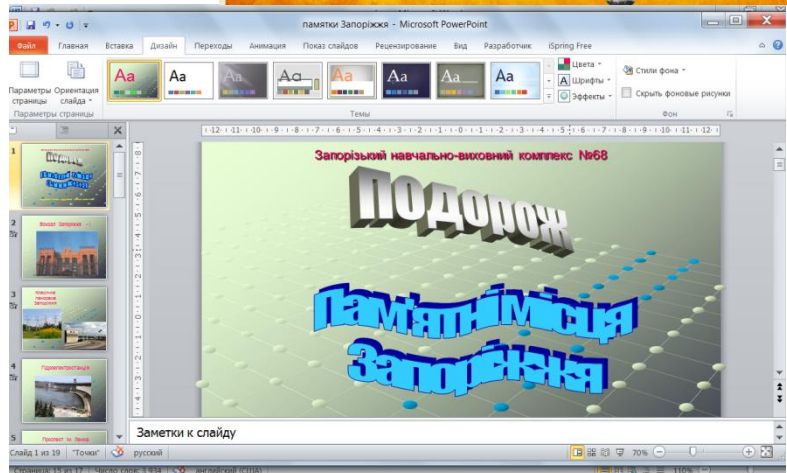
«Комп'ютерні презентації та публікації» .

Учні вчаться на краєзнавчому матеріалі: «Віртуальна екскурсія Запоріжжя», «Мальовничі місця Запоріжжя», «Бульвар Шевченка», «Вулиці нашого міста», «Запоріжжя – місто моєї долі», «Проспект Соборний», що, на мій погляд, має позитивні наслідки: підвищується зацікавленість, активізується пізнавальна діяльність, формується почуття любові до

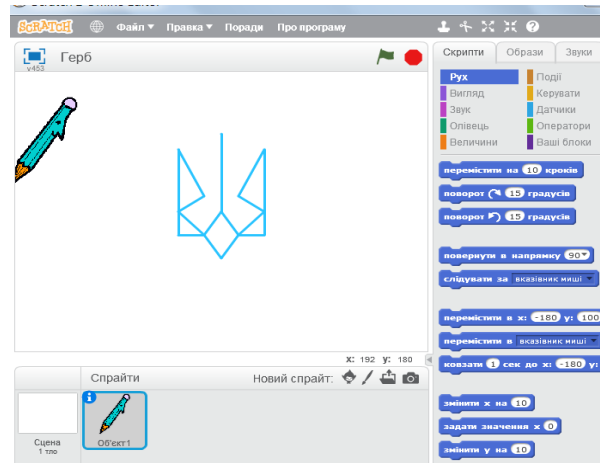
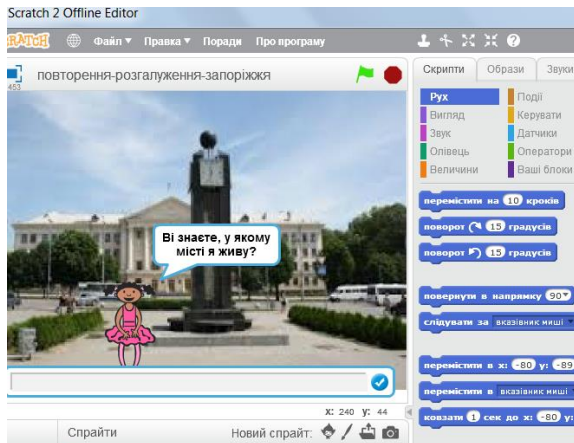
рідного краю, до своєї малої Батьківщини, усвідомлене відношення до навколишнього світу.

Найкращі презентації використовуються в позакласних заходах. Це стимулює відповідальність в роботі та дає простір для творчості.

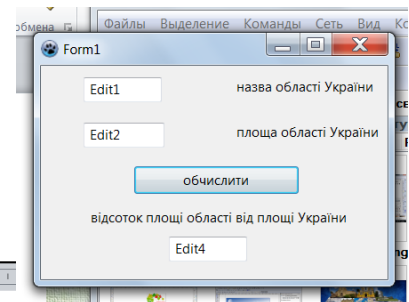
«Алгоритмізація».

5-9 клас: створюються проекти з національними особливостями: Герб України, українські орнаменти та інші.

«Системи опрацювання табличних даних».

7, 8, 11 клас: учні використовують комп'ютер для отримання, обробки, систематизації та виводу нової інформації на місцевому матеріалі. З метою формування громадянської компетентності в цій темі, я пропоную

Практична робота № 5 «Побудова діаграм»

Хід роботи

1. Побудуйте таблицю за зразком:

Таблиця. Зростання населення

	2010	2013	2015	2016	Приріст населення
Україна	45 870 700		45 154 000	45 000 000	
Польща	38 042 800		37 986 400	37 950 000	
Німеччина	81 776 900		81 686 700	82 670 000	

2. Підрахувати чисельність населення в 2013 р. після побудови діаграми за відомими даними
3. Підрахувати, на скільки відсотків збільшилося населення за останні 7 років, тобто між 2010р. та 2016р. за кожним пунктом.

Задача із застосуванням методів оптимізації (на місцевому матеріалі)

Кисневий завод виготовляє кисень двох видів (у вигляді газу та рідини); за місяць 10000 балонів газу та 5000 балонів рідини. Завод постачає свою продукцію до пунктів:

- А) медичні заклади та заводи міста Запоріжжя;
- Б) по Запорізькій області;
- В) інші області України.

Вартість кисню: 1 балон газу = 18 грн., 1 балон рідини = 25 грн.
Знайти оптимальний план поставки кисню за місяць.

Кисень	Пункт (а)	Пункт (б)	Пункт (в)	
Газообразний	x	y	10000-(x+y)	10000
Рідинний	1000-x	4000-y	(x+y)	5000
	1000	4000	10000	

матеріал регіонального компоненту: таблиці зі статистичними даними по Запорізькій області, місту Запоріжжя та Україні.

При обробці даних електронних таблиць шукаємо відповіді на конкретні питання стосовно нашого регіону або нашого міста Запоріжжя. Це сприяє зростанню пізнавальної активності учнів, прищеплює учням осмислення належності до певного регіону, країни.

«Бази даних. Системи управління базами даних».

11 клас: створюємо бази даних «Річки України», «Озера і водоймища України», «Літератори Запоріжжя», «Замки України». На їх основі проводимо роботу з запитами, формами, звітами.

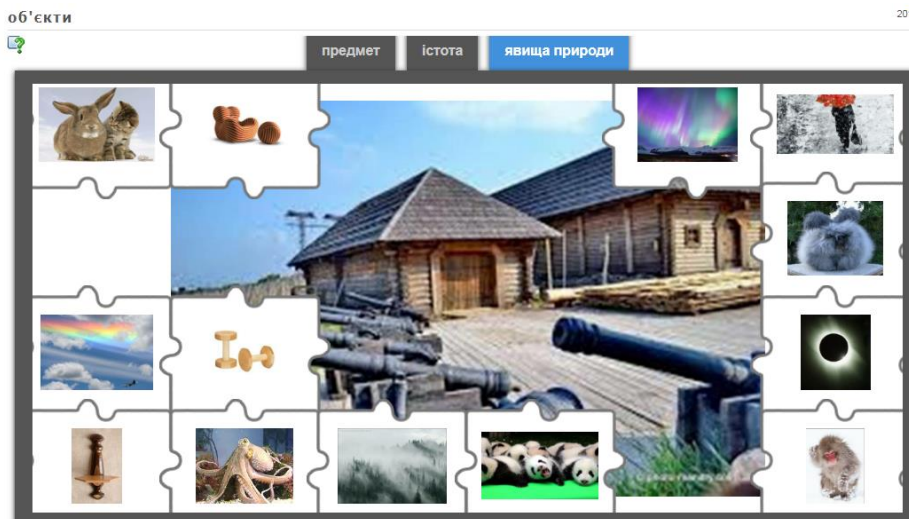
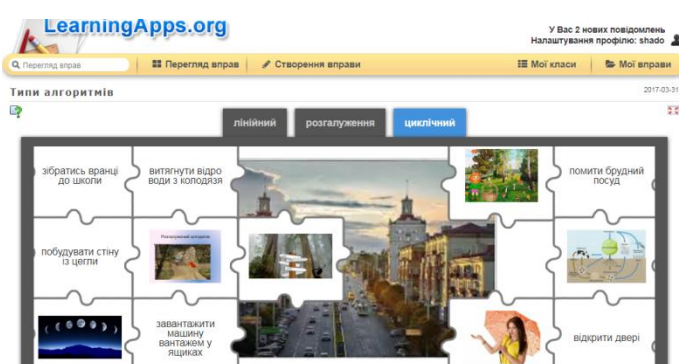
Краєзнавча інформація дозволяє значно розширити та поглибити знання та уявлення учнів про навколишнє середовище, мистецтво України.

«Співпраця в Інтернеті» (4 клас), «Мережні технології та Інтернет» (5, 9 клас), «Створення персонального навчального середовища» (9 клас), «Електронне листування» (7 клас) «Інтернет» (2,3 класи). Громадянська компетентність формується за допомогою добору питань для пошуку інформації, відвідування віртуальних українських музеїв та бібліотек, створення персональних та

тематичних сайтів. Питання структуровані за темами: «Відомі люди Запоріжжя», «Українські спортсмени - переможці олімпіад», «Символіка Запоріжжя», «ВНЗ Запорізької області». Тематики для розробки Web-сайту пропонують такі: «Мій клас», «Моя школа».

Творчі проекти - елемент, який мені хочеться виділити окремо. Знання учнів будуть міцними, якщо вони сформовані не механічно, а є продуктом власних міркувань і спроб, закріплювалися власною творчою діяльністю. Я працюючи в тісному співробітництві з учителями предметниками, практикую виконання учнями спільних навчальних проектів. Вчителі - предметники перевіряють змістовну складову проекту, я - пошук і обробку

інформації, належний рівень оформлення робіт. Так з'являються інтерактивні проекти, присвячені різним сторінкам з історії та культури рідного краю: «Видатні українські художники», «Регіональні ландшафтні парки», «Видатні особистості України»,

«Запоріжжя літературне», «Запоріжжя – у кіно»

Не залишається поза увагою і **бінарні уроки:** математика + інформатика. Наприклад, «Перетворення на площині засобами ІКТ», створення українських оберегів, розгляд значення яких дозволяють формувати національну самосвідомість, повагу до історичної, культурної спадщини наших пращурів.

Тема. Перетворення на площині засобами ІКТ (Gran-2D).

Хід уроку

I. Уважно ознайомтеся з завданням практичної роботи №1:

Практична робота складається із двох частин. Першу частину учні виконують у зошитах, другу у середовищі «Gran-2D».

Завдання 1 частини:

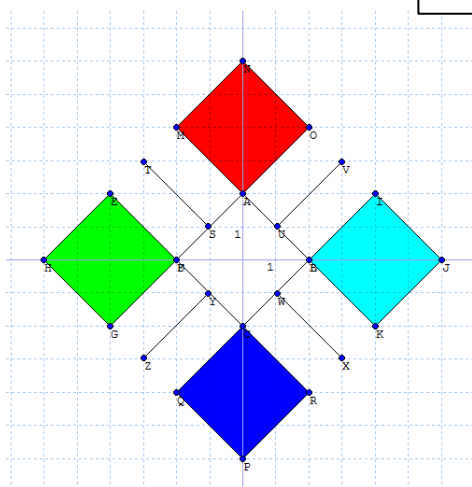
Дайте відповіді на питання:

1. Записати формулу лінійної функції в загальному вигляді
2. За яких умов графіки лінійних функцій паралельні?
3. Перелічити види геометричних перетворень, які можна використовувати при побудові графіків
4. Записати рівняння прямої, яка паралельна: 1) осі OX, 2) осі OY.

Завдання 2 частини -практичне.

Увага! Під час роботи з комп'ютером дотримуйтеся правил безпеки та санітарно-гігієнічних норм.

Увага! Для корекції властивостей об'єктів використовуємо ПКМ.

Підсумок

Використання ІКТ – ефективний засіб формування в учнів наукового пізнання, залучення до національної культури, традицій, звичаїв, природи, побуту населення рідного краю, виховання свідомого громадянина – патріота, за В.Сухомлинським: «Активізація пізнавального інтересу до артефактів складають поняття «світ-людина».- «країна- громадянин». Робота в цьому напрямку постійно удосконалюється.

Завдання формування громадянської компетентності розв'язує вчитель на кожному уроці незалежно від предмету чи напрямку навчання. Але саме вчитель інформатики має потужні ресурси впливу на особистість учня. Саме він може перешкодити перетворенню учня на звичайного споживача інформаційно-телекомунікаційних послуг. І використання краєзнавчого матеріалу на уроках інформатики це впевнений крок на цьому нелегкому шляху.
«Той, хто не любить своєї країни, нічого любити не може» (Д. Байрон).

Результативність впровадження досвіду:

Формування громадянської компетентності учнів, спрямованості громадянина України. У процесі навчання виявилось, що відсоток учнів з високим рівнем громадянської компетентності постійно зростає.

Посилання

1. Абашкіна Н.В.
 - 1.1. Нові концепції навчання і виховання у сучасній німецькій педагогіці. Метод.-інформ. матеріал. К., 1995;
 - 1.2. Принципи розвитку професійної освіти в Німеччині. К., 1998;
 - 1.3. Професійна підготовка вихованців у навчальних закладах А. Макаренка і Г. Кершенштейнера // Педагогіка і психологія. 1998. № 1.
2. Біланюк П.Б.
3. Ющишин І.
 - 3.1. «Виховник народу в широкому розумінню», Галичина. — 1999. — № 3.

4. Галущинський М.
 - 4.1. «Народна освіта і виховання народу» (1920)
 - 4.2. «Національне виховання» (1920)
 - 4.3. «Одиниця і громада» (1921)
5. Русова С.Ф.
 - 5.1. Моральні завдання сучасної школи» (1938)
 - 5.2. «Сучасні течії в новій педагогіці» (1932)
6. Кучина К.О.
 - 6.1. «Підготовка майбутніх вчителів до виховання громадянськості як фундаментальної моральної якості молодших школярів»
7. Ткачов С.І.
 - 7.1. Ідеали і шляхи виховання громадянина в контексті європейської думки: історико-педагогічний аспект, 2009
 - 7.2. Громадянська освіта як багатомірне поняття. 2010
 - 7.3. Актуальність системного підходу у вирішенні проблеми формування громадянина. 2007
8. Богуш А.
 - 8.1. Патріотичне виховання починається з доброти, Дошк. виховання. ~ 2014. - № 11. - С 4-7
9. Сухомлинський В. О.
 - 9.1. Вибрані твори : в 5 т. Т. 3. Серце віддаю дітям ; Народження громадянина ; Листи до сина /В. О. Сухомлинський. - Київ : Рад. шк., 1977. - 670 с
10. Ушинський К. Д.
 - 10.1. Про народність у громадському вихованні / К. Д. Ушинський //Вибрані педагогічні твори : у 2 т. / К. Д. Ушинський. - Київ, 1983. - Т. I. – С. 43-103.
11. Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходи щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та Методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах. Наказ МОНУ від 16.06.2015 №641
12. Ващенко Григорій. Виховний ідеал /Полтавський вісник. – 1994. С.192.
13. Модзалевский Л.Н.. Очерк истории воспитания и обучения с древнейших до наших времен: В 2-х ч. – С-б.: Алетейя, 2002. – Ч.І. – С. 43-44, 35